

nieprzystawalności tego, co dyskutowane, z tym, co odczuwane. Jeśli idzie o drugą część książki, to podobny niedosyt może wynikać z charakteru i szerokości uogólnień w przypadku np. tekstu Krzysztofa Brzechczyńska – zbyt daleko idącej ogólności modelu. Jeżeli te zastrzeżenia uznać za mało istotne, to można książkę zatytułowaną *Demokracja* zarekomendować jako wartościowe źródło przemyśleń, nie tylko zresztą o demokracji.

Marek Nowak

Sławomir Banaszak, *Menedżerowie w strukturze społecznej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu, Poznań 2006, ss. 186.

Zdaniem Petera Druckera, nie ma krajów biednych, są tylko kraje źle zarządzane. To stwierdzenie chyba najlepiej wskazuje na znaczenie menedżerów w dzisiejszej gospodarce. Okazało się, że menedżerowie są również ważni dla Sławomira Banaszaka, który w swojej książce podjął się określenia ich miejsca i roli we współczesnym świecie. Jako podstawę zaproponowanego w pracy modelu przyjął ekonomiczno-socjologiczną teorię własności, której podstawowym elementem jest miejsce w społecznym podziale pracy i podziale ekonomicznej własności. Nie sposób nie zgodzić się z Autorem, że jego podejście jest bardziej przydatne dla analizy kategorii menedżerów niż teorie stratyfikacyjne, które w sposób bardziej statyczny i zdeterminowany określają miejsce menedżerów w społecznej strukturze i są mniej użyteczne przy analizie współczesnych dynamicznych społeczeństw.

Książka składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy nosi tytuł *Menedżerowie w społecznym podziale pracy*. Na początku rozdziału przedstawiono etymologię pojęcia „menedżer” oraz znaczenie zakresu podstawowych pojęć pracy: menedżer, kierownik i dyrektor. Przy występującej w tym zakresie w literaturze różnorodności nie jest to łatwe zadanie, a rozwiązanie, które Autor przyjmuje, tj. zawężenie pojęcia „menedżer” do „middle” i „top managementu”, może nie wszystkim satysfakcjonować, np. klasyk teorii organizacji i zarządzania H. Mintzberg¹ używa go w znaczeniu bardzo szerokim – od brygadzysty do prezydenta kraju. Mając jednak na uwadze fakt, że przyjętą podstawą wyróżnienia kategorii menedżerów jest ekonomiczno-socjologiczna teoria własności, powyższe zawężenie należy uznać za zasadne. W dalszej części rozdziału zostaje podjęty problem podziału pracy (wyprowadzony od klasyków ekonomii i socjologii) jako istotny element różnicowania społecznego, a główną jego treść stanowi omówienie różnych rodzajów podziału pracy (m.in. praca kierownicza i wykonawcza, praca bezpośrednio produkcyjna, pośrednio produkcyjna i poza-produkcyjna itd.), co pozwala na wskazanie trudności w jednoznacznym kategoryzowaniu oraz na wyprowadzenie ważnego także i dla praktyki wniosku, że nie ma zawodu menedżera, gdyż obowiązki pełnione przez osoby zatrudniane na tym etapie obejmują różne grupy czynności i wymagają różnicowanego merytorycznego przygotowania i różnych kwalifikacji. W rozdziale są także podjęte kwestie formalnoprawnej pozycji menedżerów w Polsce i ich wynagrodzenia oraz problem kobiet-menedżerów, który – moim zdaniem – został potraktowany zbyt marginalnie. Cały rozdział został napisany w sposób erudycyjny i świadczy o interdyscyplinarnej wiedzy Autora w omawianym zakresie.

Rozdział drugi (*Menedżerowie w świetle teorii i praktyki organizacji i zarządzania*) dotyczy charakteru samej pracy osób pełniących funkcje menedżerskie. Autor dokonuje w nim porównania poglądów klasyków teorii organizacji i zarządzania, poczynszyszy od F. Taylora, ze współczesnymi zasadami organizacji i zarządzania. Docenia wkład w rozwój teorii organizacji i zarządzania takich polskich uczonych, jak T. Kotarbiński i J. Zieleniewski. Za fundamentalną kategorię w teorii praktyki i zarządzania uznaje odpowiedzialność, którą przyjmuje w ujęciu P. Druckera. Omawiając kwestie związane ze współczesnym zarządzaniem, odwołuje się do dwóch światowych szkół zarządzania

¹ *Przywództwo*, „Harvard Business Review” 2006, s. 10.

–japońskiej i amerykańskiej, co niewątpliwie czyni tekst bardziej przekonującym. Wskazuje, na czym polega władza w organizacji i omawia różne style kierowania. Rozdział kończy się rozważaniami na temat wartościowania pracy i miejsca menedżerów w niektórych metodach wartościowania. Wydaje się, że wywód zawarty w omawianym rozdziale zyskałby, gdyby Autor w większym stopniu uwzględnił zarządzanie współczesnymi organizacjami dynamicznymi, uczącymi się czy inteligentnymi (w rozdziale są one przedstawione, ale nazbyt skrótowo), a omawiając style kierowania przedstawił też styl transakcyjny i transformacyjny, bez którego trudno sobie wyobrazić zarządzanie nowoczesnymi organizacjami.

Rozdział trzeci (*Klasy menedżerskie*) przedstawia ujęcie menedżerów jako klasy społecznej. Zawarta w nim analiza menedżerów zostaje przeprowadzona na dwóch poziomach: makro i mikro. Na poziomie makro pokazano wpływ menedżerów na politykę państwa i decyzje gospodarcze wraz z ich uwarunkowaniami. Zajmując się mikroklasami, wskazuje na ich duże zróżnicowanie, którego podstawą – zdaniem Autora – jest ergodynamis, czyli „siła robocza w znaczeniu zdolności do wykonywania pracy, ze szczególnym uwzględnieniem pracy wysoko cenionej i poszukiwanej” (s. 98). Mając na uwadze fakt, że żyjemy w cywilizacji informacji, Autor dużo uwagi poświęca wykształceniu menedżerów i pokazuje różne typy karier, możliwe drogi edukacji, a także podkreśla rolę praktyki dla uzyskania pełnych kompetencji. Znajdują się tu także aktualne dane dotyczące polskich menedżerów. Kolejne partie rozdziału poświęcono etyce w działaniu menedżerów, ich udziałowi i uzyskiwanym korzyściom w wyniku prywatyzacji przedsiębiorstw, wynagrodzeniu, a także możliwości utraty zatrudnienia. W zakończeniu rozdziału omówiona została percepcja tej klasy przez innych członków społeczeństwa.

Logicznym dopełnieniem i zamknięciem podjętego w pracy problemu jest rozdział czwarty zatytułowany *Styl życia menedżerów*. Autor omawia w nim przejawiane w działaniu różne orientacje menedżerskie, postawy wobec pracowników, a w nawiązaniu do podjętej w drugim rozdziale kwestii odpowiedzialności porusza zagadnienie uczciwości. Analizując działalność pozazawodową, wskazuje sposoby spędzania wolnego czasu oraz uczestnictwo w kulturze i stosunek do polityki. Słusznie przyjęto, że styl życia menedżerów najlepiej pokazuje to, co jest dla tej klasy specyficzne. Wziąwszy pod uwagę fakt, że żyjemy w światowej wiosce, jakość przedstawionej charakterystyki polskich menedżerów zyskuje dzięki porównaniu ich z menedżerami niemieckimi, brytyjskimi, amerykańskimi i japońskimi.

Podsumowując, chciałabym stwierdzić, że recenzowana praca stanowi cenną pozycję dla tych, którzy interesują się problematyką zarządzania i rolą menedżerów we współczesnym świecie. Wydaje się jednak, że w razie ewentualnego wznowienia pracy pożądanym byłoby, aby Autor więcej uwagi poświęcił zarządzaniu współczesnymi organizacjami, uwzględniając zarządzanie międzynarodowe, które tworzy nową klasę menedżerów międzynarodowych wraz ze wszystkimi konsekwencjami tego zjawiska, np. akulturacją, mobilnością itd.

Warto dodać, że książka posiada logiczną i spójną konstrukcję, każdy kolejny rozdział omawia w odpowiedniej chronologii ważne dla podjętego tematu zagadnienia, a całość w oparciu o bogatą literaturę została napisana w sposób przejrzysty i komunikatywny.

Maria Strykowska